

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem [pravoslavná liturgie I]

Ladislav Hejdánek – Bonaventura Bouše

- ◆ diskuse, česky, vznik: nedatováno, asi 70. léta
- ◆ discussion, Czech, origin: nedatováno, asi 70. léta

Rozhovor se Zdeňkem Bonaventurou Boušem [pravoslavná liturgie I] [1970]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...během velkého čtyřicetidenní, že jo, postu, ve svatý veliký čtvrtek, to jest zelený čtvrtek, a na Velkou sobotu, to je Bílá sobota, ve svatvečer narození a zjevení Kristova a v den svátku svatého Bazila 1. ledna.

No. Tak tou už nemusíme se zabývat, kromě té *anafory*, která je tedy neobyčejně krásná a důležitá, starší než ta *anafora* ze služby, Boží oni říkají *liturgia tu theu*, *božestvonnaja liturgia* nebo *božestvonnaja služba*. Tedy k tomu, čemu se na Západě říká mše nebo čemu se říká Večeře Páně, tak oni říkají služba.

Službě samotné předchází příprava, *proskomidie* je takzvaná, které se věřící neúčastní a ona obyčejně předchází tedy samotné službě, předchází modlitba jitřní. To je hodinka, víš, *officium*. Jitřní. V takových malých chrámech to obyčejně zpívá jeden zpěvák nebo ten čteč, co čte potom apoštola.

Tedy příprava k té službě Boží vypadá takto: kněz, který má konat svatá božská tajemství, musí být především se všemi smířen, srdce prázdné od všech žádostí a zachovat od večera čistotu, má-li se mýt.

Když nastal čas bohoslužby, sejde se s jáhnem a oba vstoupivše do chrámu, se třikrát pokloní před královskými dveřmi. Potom řekne jáhen: „Požehnej, vladyko.“ Kněz odpoví: „Požehnaný Bůh náš každého času, vždycky i nyní i na věky věků. Amen.“ A jáhen počne vzývat pomoc Ducha Svatého, Utěšitele, tak to začíná. To je modlitba, která se opakuje velmi často, *Carju nebesnyj*, která se velmi často v bohoslužbě opakuje. Česky zní: „Králi nebeský, Utěšiteli, Duše pravdy, všudypřítomný a všechno naplňující, poklade všeho dobra a dárce života, přijď a osídl se v nás a očisti nás od vší poskvrny a spas, Dobrý, duše naše. Amen.“

Potom říká třikrát Svatou píseň: „Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi,“ a přidá: „Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“ Potom se modlí Otče náš a kněz ukončí takto: „Neboť tvé je království i moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“ A oba řeknou: „Smiluj se nad námi, Hospodine, smiluj se nad námi, protože sami nemáme, čím se ospravedlnit. Tuto vroucí prosbu obětujeme tobě jako vládci svému, smiluj se nad námi. Sláva Otci i Synu i Duchu Svatému, nyní i vždycky i na věky věků. Amen. Hospodine, smiluj se nad námi, na tebe spoléháme. Nehněvej se na nás a nevzpomínej na bezzákonnosti naše, ale i v tuto chvíli vzhlédni na nás ty, jehož srdce je laskavé, a osvobod' nás od nepřátel našich, neboť ty jsi náš Bůh a my lid tvůj a dílo rukou tvých a jméno tvé vzýváno je nad námi, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“

Když pak se otvírají královské dveře, vzývají oba přechystou Bohorodičku řkouce: „Dveře milosrdenství otevři nám, požehnaná Bohorodičko. Doufajíc v tebe, ať nejsme oslyšeni, kéž jsme skrze tebe vysvobození od všeho nebezpečí, neboť ty jsi spása rodu křesťanského.“ Potom oba políbí ještě obraz Kristův říkajíc tuto strofu: „Přechystý obraz tvůj uctíváme, Dobrý, prosíce za odpuštění hříchů svých, Kriste Bože. Dobrovolně jsi zvolil na kříž vystoupit, abys od prorocství nepřítele vysvobodil tvory své. Proto vděčně voláme k tobě: radostí naplnils všechno, spasiteli náš, jenž jsi přišel spasit svět.“ Potom políbí také obraz Bohorodičky řkouce: „Milosrdenství prameni, milosrdenství nás hodny učíň, Bohorodičko, shlédni na lid, který hřešil. Moc svou jako vždycky dnes ukaž. Na tebe spoléhající i my pozdrav k tobě voláme, jako kdysi Gabriel, vůdce vojsk netělesných.“ A oba se ukloní a kněz říká: „Hospodine, vztáhni ruku svou z vysokého příbytku svého a posilni mě k službě, ke které se chystám. Nechť nejsem zavržen za to, že se odvažuji vstoupit před tvůj strašný oltář, ale ať vykonám svatou nekrvavou oběť v pokoji, neboť tvá je moc i sláva na věky věků. Amen.“

A oba se pokloní lidu na obě strany a vejdou do svatyně říkajíc žalm: „Vstoupím do domu tvého a pokloním se s bázní k chrámu svatému tvému. Hospodine, veď mě v spravedlnosti své a pro nepřátele mé řiď cestu mou před tváří svou.“ Vstoupivše před oltář učiní tři poklony a políbí Svaté evangelium a Svatý stůl oltářní a zavrou se královské dveře.

Kněz s jáhnem odejdou do jižní části svatyně, do *diakonika*, a učiní tři poklony k východu říkajíc tise: „Bože, očisti mě hříšného a smiluj se nade mnou.“ Jáhen vezme do pravé ruky *stichar* s *orářem* a pokloní

se knězi řka: „Požehnej, vладыko, *stichar* s *orářem*.“ Kněz odpoví: „Požehnaný Bůh náš každého času, nyní i vždycky i na věky věků.“ A jáhen se obleče nejprve v *stichar* říká: „Raduje se duše má v Hospodinu, neboť mě oblékl v řízu spásy a rouchem radosti přioděl mě, jako na ženicha vložil na mě věnec a jako nevěstu okrášlil mě krásou.“ Políbí *orář* a položí jej na levé rameno a upevní nárukavici na pravou ruku řka: „Pravice tvá, Hospodine, se proslavila silou, pravice tvá, Hospodine, zkrusila nepříteli a množstvím slávy své potřel jsi odpůrce své.“ Upevní nárukavici na levou ruku řka: „Ruce tvé učinily mne a stvořily mne, dej mi rozum a nauč mě přikázáním tvým.“ Potom se pokloní knězi a odejde k žertveníku, aby připravil tajemství.

Svatý *diskos* postaví na levou stranu a *kalich* na pravou a uspořádá všechno, jak náleží. Kněz zatím koná oblékání ve svatá roucha. Pokloní se třikrát k východu, vezme do levé ruky *stichar*, požehná jej a řekne: „Požehnaný Bůh náš vždycky, nyní i vždycky i na věky věků.“ K *sticharu* pak říká táž slova Izajáše proroka jako prve jáhen. Potom vezme *epitrachil*, požehná a obleče řka – to je ta štola, víš –: „Požehnaný Bůh, který vylévá milost svou na kněze své, jako olej na hlavu Áronovu, stékající až po vousy jeho, stékající až na lem roucha jeho.“ Opáše se pásem řka: „Požehnaný Bůh, který mě opásal mocí a položil neporušenou cestu mou.“ Připevní si nárukavice s týmiž slovy jako jáhen. Je-li v důstojnosti postavený, požehná *nabederník*, políbí jej a zavěsí řka: „Připaš si meč na bedro své, nejmocnější. V kráse své a dobrotě shlédni a šťastně vykroč a kraluj. Pro pravdu a tichost a spravedlnost povede tě podivuhodně pravice tvá v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“ Požehná *felon*, políbí jej a obleče řka: „Kněží tvoji, Hospodine, nechť oblekou spravedlnost a svatí tvoji ať se radostí zaradují v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.“

Když se kněz takto oblékl, přidruží se k němu jáhen a oba odejdou k žertveníku. Nejdříve si umyjí ruce říkajíce žalm: „Umyji mezi nevinnými ruce své a obejdu oltář tvůj, Hospodine, abych slyšel hlas chvály tvé a vypravoval všechny divné skutky tvé. Hospodine, miloval jsem krásu domu tvého a místo, kde přebývá sláva tvá...“

Hejdánek: nezatracuj s nečestnými duši mou a s muži krve život můj. Nepravosti jsou v rukou jejich a pravice jejich je plná darů. Já však v nevinnosti své kráčet jsem, vysvobod' mě Hospodine a smiluj se nade mnou. Noha má stanula na cestě přímé, v církvích dobročinit budu tobě Hospodine.

Potom se pokloní třikrát před žertveníkem, říkajíce každý pro sebe: Bože, očisti mě hříšného a smiluj se nade mnou. A dodají: Vykoupil jsi nás z klatby zákona drahou krví svou. Na kříži přibít, kopím v bok proboden, otevřel jsi lidem pramen, z něhož tryská nesmrtelnost, Spasiteli náš, sláva tobě.

Jáhen řekne: Požehnej, vладыko. A kněz učiní počátek přípravy chleba – teď vlastně začíná *proskomidie*: Požehnaný Bůh náš v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen odpoví: Amen.

A teď kněz vezme první *prosforu*. Normálně se slouží totiž na pěti *prosforách*, víš? Těch bochníčků je tam připraveno pět. Tak vezme do ruky první *prosforu*, do levé ruky, a znamená třikrát svatým kopím pečť *prosfor* říká: Na památku Pána a Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista. A zabodnuv svaté kopí na pravou stranu pečeti, odřízne chleba se řka – vidíš, on z toho vyřízne potom takovou krychličku, jejíž horní stranou, stěnou, je ta pečť, vpravo, víš? – a zabodnuv svaté kopí na pravou stranu pečeti, odřízne chleba se řka: Jako ovce k oběti veden jest. Zabodnuv svaté kopí na levou stranu pečeti, odřízne chleba se řka: A jako beránek bezposkvrnný, tichý před tím, kdo jej stíhá, tak neotevřel úst svých. Zabodnuv svaté kopí v zadní stranu pečeti, odřízne chleba se řka: V pokoře jeho soud jeho vzat jest. A zabodnuv svaté kopí v přední stranu pečeti, odřízne chleba se řka: Rod jeho kdo vypraví? Jáhen přitom drží třemi prsty vztažené pravice *orář*, jakoby jiným ukazoval, co se děje. Se zbožností a s úctou hledí očima na toto tajemství, říká při každém zářezu: Pomodleme se k Hospodinu.

Když kněz skončil, řekne: Pozdvihni, vладыko. Kněz pozdvihne na svatém kopí beránka se řka: Neboť vzat byl ze země život jeho. A položí jej na *disk* pečeti dolů. Jáhen řekne: Obětuj, vладыko. Kněz obětuje beránka tak, že do něho učiní zářezy podle kříže na pečeti, víš, řka: Obětován jest Beránek Boží, který nese hřích světa, za život světa a jeho spásu. A položí beránka tak, aby jeho pečť byla svrchu. Jáhen řekne: Vbodni, vладыko. Kněz probodne pravý bok beránka svatým kopím řka: Jeden z vojáků kopím

probodl bok jeho a hned vyšla krev a voda. A ten, který viděl, vydal svědectví, a pravé je svědectví jeho. V téže chvíli vezme jáhen víno a vodu a vlije do kalicha a řekne: Požehnej, vладыko, svaté sjednocení. Kněz požehná svatý kalich řka: Požehnána jednota svatých tvých v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen odpoví: Amen.

Kněz vezme do ruky druhou *prosforu* a řekne: Ke cti a na památku nejbлаhoslavenější vládkyně naší Bohorodičky a vždy panny Marie, na jejíž přímmluvu kéž přijmeš, Hospodine, obět tuto na svůj oltář nebeský. A vyňav z *prosforu* svatým kopím částku, položí ji na svatý *disk* po pravé straně beránka řka: Stanula královna po pravici tvé, oděná zlatem a obklopená krásou. Vidíš, on dělá na tom *disku* takovejhle obrazec, víš? Ale jenom ten beránek sám je eucharistický chléb, to ostatní jsou jenom symboly, víš? Tak postaví tu bohorodičnickou částku, postaví na tuhle stranu a řekne: Stanula královna po pravici tvé, oděná zlatem a obklopená krásou.

Potom vezme kněz... odloží tu *prosforu*. Potom vezme kněz třetí *prosforu* a vyňav z ní částku, položí ji nahoře po levé straně beránka, počínaje první řadu a řka – víš, to jsou tyhle ty tři řady tady: Čestného a slavného proroka, předchůdce a křtitele Jana. Vyňav druhou částku, položí ji v téže řadě řka: Svatých slavných proroků Mojžíše a Árona, Eliáše a Elizea, Davida i Jese, svatých tří mládenců i Daniela proroka a všech svatých proroků. Vyňav třetí částku, ukončí první řadu řka: Svatých slavných i chvályhodných apoštolů Petra i Pavla i všech svatých apoštolů. Vyňav čtvrtou částku, počne druhou řadu, položiv ji vedle beránka po levé straně řka: Také za svaté otce naše biskupy Basila Velikého, Řehoře Bohoslovce i Jana Zlatoústého, Athanasia i Cyrila, Mikuláše Myrejského a všechny svaté velekněze. Vyňav pátou částku, pokračuje v druhé řadě řka: Svatého apoštola, prvomučedníka a arcijáhna Štěpána, svatých velikých mučedníků Demetria, Jiřího, Theodora i všech svatých mučedníků, mučednice Tekly, Barbory, Kateřiny i všech svatých mučednic. Vyňav šestou částku, skončí druhou řadu řka: Ctihodných a bohonosných otců našich Antonína, Euthymia, Sávy, Onufria, Athanasia Athoského a všech ctihodných otců, i ctihodné matky Pelagie, Theodosie, Anastázie, Marie Egyptské a všech svatých ctihodných matek. Vyňav sedmou částku, počne třetí řadu vedle beránka řka: Svatých i divotvorných bezmzdě stříbra léčících Kozmy a Damiána, Kyra a Jana, Panteleimona a Hermolaa i všech nezištných lékařů. Vyňav osmou částku, pokračuje ve třetí řadě řka: Svatých a spravedlivých Božích prarodičů Jáchyma a Anny i svatých – a teď jmenuje svaté, jichž památka se slaví a které chce připomenout – i všech svatých, skrze jejichž přímmluvu navštív nás Bože. A vyňav devátou částku, ukončí třetí řadu vedle beránka řka: Též svatého otce našeho Jana, arcibiskupa cařihradského, Zlatoústého. A slouží-li službu svatého Basila, tak řekne též svatého Basila Velikého, Cesarea Kappadockého.

Potom vezme do ruky čtvrtou *prosforu* a vyňav z ní částku, položí ji zvlášť pod beránka řka: Rozzpomeň se – víš, tak tohleto je ta církev vítězná, teďka bude církev bojující, víš? – rozpomeň se, Vládce milovníku lidí, na všechno biskupstvo pravověrné, na nejsvětějšího otce našeho N., patriarchu našeho, i na metropolitu našeho N., i na biskupa našeho N., na ctihodné kněžstvo, v Kristu jáhenstvo a všechno duchovenstvo, na bratry a spolumužníky naše, které jsi přizval ke svému společenství skrze milost svou, nejlepší Panovníku. Vyjímá další částky, pokládá je v řadě pod beránkem a volá jménem živé, které chce připomenout, říká při každé částce: Rozzpomeň se, Hospodine, na služebníka svého N.

Skončiv řadu, vezme pátou *prosforu*. Vyjme z ní částku a počne další řadu pod beránkem řka: Na paměť a odpuštění hříchů ctihodných a blažených zakladatelů svatého chrámu tohoto. A vyjímá další částky, tvoří poslední řadu u nohou beránkových, volaje jménem mrtvé, které chce připomenout Hospodinu, a říká: Rozzpomeň se, Hospodine, na služebníka svého N. Když ukončí řadu, řekne: I na všechny v naději vzkříšení, života věčného a tvého společenství zesnulé pravověrné otce a bratry naše, milovníku lidí Hospodine a vyjme ještě jednu částku, položí na svatý *disk* a říká: Rozzpomeň se, Hospodine, i na nedostatečnost mou a zbav mě všech provinění vědomých i bezvědomých. Totéž učiní za sebe i jáhen.

Kněz vezme svatou houbu. Oni tam mají takovou houbku.

Jiný hlas: Svatou houbou. Oni to všechno svatý dycky.

Hejdánek: Očistí svatý *disk* od všech drobtů a spořádá na něm všechno tak, aby částky po boku i u

nohou Beránka byly jako vojsko dobře sešikované. Jáhen vezme kaditelnici, vloží v ni *tymian* a řekne knězi: Požehnej, *vладыко*, kadidlo. A sám u sebe přidá: Pomodleme se k Hospodinu. Kněz říká modlitbu nad kadidlem: Kadidlo ti obětujeme, Kriste Bože náš, ve vůni duchovní a líbeznou; přijmi je na nebeský svůj oltář a sešli nám za ně milost přesvatého Ducha svého. Jáhen řekne znovu: Pomodleme se k Hospodinu, upevni, *vладыко*. Kněz okouří hvězdici – ten takový ten aparátek čtyřnohý – a postaví na svatý *diskos* řka: Přišedši hvězda, stanula nad místem, kde bylo dítě. Jáhen řekne znovu: Pomodleme se k Hospodinu, ozdob, *vладыко*. Kněz okouří příkrývku a zakryje svatý *diskos* se vším, co je na něm, řka: Hospodin kraluje, v krásu se oblékl, oblékl Hospodin sílu a opásal se. Jáhen řekne znovu: Pomodleme se k Hospodinu, přikryj, *vладыко*. Kněz okouří druhou příkrývku a zakryje svatý kalich řka: Pokryla nebesa síla tvá, Kriste, a chvály tvé plná je země. Jáhen řekne znovu: Pomodleme se k Hospodinu, zakryj, *vладыко*. Kněz okouří velkou příkrývku, *svatý vzduch*, a zakryje oboje svaté dary řka: Zakryj nás přikrovem křídel svých a zažeň od nás všechny nepřátele a odpůrce naše. Upokoj život náš, Hospodine, smiluj se nad námi i nad světem svým a spas duše naše, neboť jsi dobrý a milovník lidí.

Přijme kaditelnici od jáhna a třikrát okouří obětiště, třikrát říká: Požehnaný Bůh náš, jemuž se takto zalíbilo, sláva tobě. Jáhen třikrát odpoví: V každý čas, nyní i vždycky i na věky věků, amen. Oba se třikrát pokloní před obětištěm. Potom řekne jáhen: Za předložené ctihodné dary k Hospodinu se pomodleme. Kněz drže v ruce kaditelnici říká modlitbu předloženou: Bože, Bože náš, jenž jsi seslal k obživě celému světu nebeský chléb, Pána a Boha našeho Ježíše Krista, spasitele a vykupitele a dobrodince, žehnajícího a posvěcujícího nás všechny. Sám požehnej i tyto předložené dary a přijmi je na nebeský oltář svůj. Rozpomeň se na ty, kdo je přinesli, i na ty, za které je přinesli, neboť jsi dobrý a milovník lidí. Neodsuzuj nás, ale chraň při svaté službě tvým božským tajemstvím. Neboť světíme a slavíme ctihodné a vznešené jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky věků, amen.

Nakonec učiní závěr přípravy řka: Sláva tobě, Kriste Bože, naděje naše, sláva tobě. Jáhen odpoví: Sláva Otci i Synu i Duchu Svatému, nyní i vždycky i na věky věků, amen. Pane, smiluj se, Pane, smiluj se, Pane, smiluj se, požehnej, *vладыко*. A kněz říká závěrečnou modlitbu: Kristus, pravý Bůh náš, na přímělu Matky své i svatého otce našeho Jana, arcibiskupa cařihradského Zlatoústého, i všech svatých, nechť se smiluje nad námi a spasí nás, neboť je dobrý a milovník lidí. V neděli říká: Zmrtvýchvstal Kristus, pravý Bůh náš a ostatní. Jáhen odpoví: Amen. A vzav kaditelnici okouří obětiště. Potom okouří svatý oltář kolem dokola ve tvaru kříže, říká tuto strofu: V hrobě byl jsi s tělem, v podsvětí s duší jako Bůh, v ráji s lotrem kajícím, zasedl jsi na trůn, Kriste, s Otcem i Duchem, ty, který všechno naplňuješ, neobsáhlý.

Okouří celou svatyni a vyjde severními dveřmi. Okouří královskou bránu a obrazy *ikonostasu* a oba kůry, oba ty *klerosy*, ikony před kůry a celý chrám i všechny, kdo jsou v něm, a předsíní i všechny, kdo jsou v ní, říká žalm: Smiluj se nade mnou, Bože, podle velikého milosrdenství svého. A sluší se, aby při tomto díle kráčel krokem rychlým, protože je obrazem anděla Božího k službě pohotového. Vráť se do svatyně okouří znovu svatý oltář a kněze, a odloživ kaditelnici, přidruží se ke knězi.

Kněz a jáhen se postaví před oltář a třikrát se pokloní, modlíce se u sebe: Králi nebeský, utěšiteli, Duchu pravdy, všudypřítomný a všechno naplňující, poklade všeho dobra a dárce života, přijď a usídl se v nás a očisti nás od vši poskvrny a spas, dobrý, duše naše, amen. Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Hospodine, rty mé otevři a ústa má zvěstují chválu tvou. Kněz políbí svaté Evangelium, jáhen políbí svatý oltář a pokloniv se knězi, drže *orar* třemi prsty pravice, řekne: Čas konat službu Boží, *vладыко*, požehnej. Kněz požehná jáhna řka: Požehnaný Bůh náš v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen poprosí kněze řka: Pomodli se za mne, *vладыко* svatý. Kněz odpoví: Hospodin nechť řídí kroky tvé ke všemu dílu dobrému. Jáhen řekne opět: Rozpomeň se na mne, *vладыко* svatý. Kněz odpoví: Rozpomeň se na tebe Hospodin Bůh v království svém v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen řekne: Amen, a pokloniv se, vyjde ze svatyně severními dveřmi. Postaví se na své obvyklé místo před královskou branou – on se postaví na ten *ambon* – a učiní tři poklony k východu, říká třikrát: Hospodine, rty mé otevři a ústa má zvěstují chválu

tvou. A počne svatou službu Boží.

Tohle všechno se konalo tše, o tom lidi vůbec nic nevěděli. To bylo při zavřených dveřích a zpívaly se přitom hodinky a lidi o tom nic nevěděli. A teď teprve začíná samotná služba Boží. Jáhen stojí před královskými dveřmi zvolá: Požehnej, *vladyko. Blagoslovi, vladyko*. Kněz stojí před svatým oltářem pozdvihne svaté Evangelium volaje: Požehnané království Otce i Syna i Svatého Ducha v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. *Blagosloveno carstvo*. Začne zpívat: *Blagosloveno carstvo Otca i Syna i Svjatago Ducha*. Lid odpoví: Amen. A jáhen počne *ektenii* za mír, pozdvihuje *orar* třemi prsty pravice a zpívá: V míru se modleme k Hospodinu. Lid odpoví: Pane, smiluj se. A dále volá jáhen a lid opět a opět odpovídá: Pane, smiluj se.

Za mír shůry i spasení duší našich, k Hospodinu se modleme. Za mír celého světa, za upevnění svatých Božích církví a za sjednocení všech, k Hospodinu se modleme. Za svatý chrám tento a za ty, kdo do něho vstupují s vírou, zbožností i strachem Božím, k Hospodinu se modleme. Za nejsvětějšího Otce našeho N., patriarchu, za Pána našeho metropolitu N., za Pána našeho biskupa N., za ctihodné kněžstvo, v Kristu jáhenstvo i všechno duchovenstvo a za všechny lid, k Hospodinu se modleme. Za nejzbožnější a Bohem chráněné vládce naše, za všechny jejich dvůr i vojsko, aby Bůh bojoval s nimi a podrobil pod nohy jejich všechny nepřátele a odpůrce, k Hospodinu se modleme. Za toto město a za všechna města a země a za ty, kdo v nich s vírou přebývají, k Hospodinu se modleme. Za dobré počasí, za úrodu plodů zemských i za časy pokojné, k Hospodinu se modleme.

Jiný hlas: za ty, kdo se plaví a za poutníky, nemocné, unavené, zajaté i za spásu jejich, k Hospodinu se modleme. Abychom byli zbaveni všeho trápení, hněvu i nouze, k Hospodinu se modleme. Zastaň nás, spas nás, smiluj se nad námi a chraň nás, Bože, milostí svou.

Lid odpoví: Pane, smiluj se.

Jáhen zvolá: Nejsvětější, nejčistší, nejpožehnanější, slavnou Vládkyni naši, Bohorodičku a vždy pannu Marii, se všemi svatými vzpomenuvše, sami sebe i druh druhá i všechny život náš Kristu Bohu předejme.

Lid odpoví: Tobě, Hospodine.

Kněz se zatím modlí modlitbu: Hospodine, Bože náš, jehož vláda nesrovnatelná a sláva nepostižitelná, jehož milosrdenství nezměrné a láska k lidem nevýslovná, ty sám, Vládče, shlédni v laskavosti své na nás i na svatý chrám tento a dej nám i těm, kdo se s námi modlí, bohatství milosti své a štědrosti své.

A zvolá: Neboť tobě náleží všechna sláva, čest i klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků.

Lid odpoví: Amen.

Jáhen se pokloní a odejde ze svého místa před obraz Kristův, drže stále ve třech prstech pravice svůj orár.

A chor počne první antifonu. V neděli se zpívá obvykle tento žalm: Dobrořeč, duše má, Hospodinu, i všechny útroby mé jménu svatému jeho. Štědrý a laskavý Hospodin, dlouhozhovívající a mnoho milosrdný. Počkej, jak to je? *Blahoslovi, duše moja, Hospoda, i vsja vnutrenňaja moja, imja svjatoje jeho, blahoslovljen jesi, Hospodi. Ščedr i milostiv Hospod, dolhoterpjeliv i mnohomilostiv*.

Jiný hlas: po první antifoně se vrátí jáhen na své místo a pokloniv se zvolá: Opět a opět se v míru pomodleme k Hospodinu.

Lid odpoví: Pane, smiluj se.

Jáhen zvolá: Zastaň nás, spas nás, smiluj se nad námi a chraň nás, Bože, milostí svou.

Lid odpoví: Pane, smiluj se.

Jáhen zvolá: Nejsvětější, nejčistší, nejpožehnanější Vládkyni naši, Bohorodičku a vždy pannu Marii, se všemi svatými vzpomenuvše, sami sebe i druh druhá i všechny život náš Kristu Bohu předejme.

Lid odpoví: Tobě, Hospodine.

Kněz se zatím modlí tuto modlitbu: Hospodine, Bože náš, spas lid svůj a požehnej dědictví svému, chraň plnost církve své a posvěť ty, kdo milují krásu domu tvého. Oblez je v slávu svou skrze svou božskou sílu a neopouštěj nás, Bože, doufajících v tebe.

A zvolá: Neboť tvá je vláda i království, moc i sláva, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky i na věky

věků.

Lid odpoví: Amen.

Jáhen se pokloní a odejde ze svého místa před obraz Kristův, drže stále ve třech prstech pravice svůj orár. Chor počne druhou antifonu, která se končí dogmatickou písní císaře Justiniana. Jedinorozený. *Ho monogenés*. Jedinorozený Synu i Slovo Boží nesmrtelný, oblékl jsi tělo ve Svaté Bohorodičce a vždy panně Marii, nezměnitelně pro naši spásu jsi člověkem učiněn. Kriste Bože, ukřižovaný, smrtí jsi smrt pošlapal, jeden ze Svaté Trojice, slaven s Otcem i Duchem Svatým, spas nás.

Jiný hlas: po druhé antifoně se jáhen vrátí na své místo a pokloniv se zvolá: Opět a opět v míru pomodleme se k Hospodinu.

Lid odpoví: Pane, smiluj se.

Jáhen zvolá: Zastaň nás, spas nás, smiluj se nad námi a ochraň nás, Bože, milostí svou.

Lid odpoví: Pane, smiluj se.

Jáhen volá: Nejsvětější, nejčistší, nejpožehnanější Vládkyni naší, Bohorodičku i vždy pannu Marii, se všemi svatými vzpomenuvše, sami sebe i druh druhu i všechen život náš Kristu Bohu předejme.

Lid odpoví: Tobě, Hospodine.

Kněz se zatím modlí tuto modlitbu: Ty, který jsi nám dal tyto společné a svorné modlitby, ty, který jsi přislíbil dvěma i třem splnit, o co žádají jednomyslně ve jménu tvém, sám doplň k užítku našemu žádosti služebníků svých, dej, ať poznáme pravdu tvou v tomto věku a v budoucím dosáhneme života věčného. A zvolá: Neboť jsi dobrý a milovník lidí, a k tobě chválu vysíláme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků.

Lid odpoví: Amen. A jáhen vstoupí do svatyně severními dveřmi.

Tohleto všecko byla takzvaná *enarchis*. To byl úvod, který je pozdní. Bohoslužba začínala takzvaným malým vchodem. A ten začíná teď. Královské dveře se otevrou k malému vchodu. Chor zpívá blahoslavenství a počíná takto: V království svém vzpomeň na nás, Hospodine. *Vo carstvii tvojem pomjani nás, Hospodi*.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Já můžu. Tak, Království tvému vzpomeň na nás, Hospodine. Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich je Království nebeské. Blahoslavení plačící, neboť oni potěšeni budou. Blahoslavení tiší, neboť oni obdrží dědictví na zemi. Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou. Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou. Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha vidět budou. Blahoslavení, kteří činí mír, neboť oni synové Boží slouti budou. Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, neboť jejich je Království nebeské. Radujte se a veselte se, neboť mzda vaše hojná jest v nebesích.

Zatím kněz a jáhen se postaví před svatý oltář a oba učiní tři poklony. Kněz zdvihne svaté *evangelium* a předá jáhnu. Jáhen pozdvihnou knihu oběma rukama, obchází s knězem oltář a oba vycházejí severními dveřmi, koná se vchod *evangelia*. A oni to někdy dělají, pamatuj, on ho nese takhle nad hlavou. A oni to dělají někdy tak, když je slavná *liturgie* a jsou to pořádní Rusové, tak oni to dělají jako ty chorovody. Já nevím, jak to dělají, oni se jenom sunou. Oni nekrácejí. Jestli jsi to někdy viděl v biografu nebo tak, ty chorovody ruské. Oni nějak jenom takhle hýbají nohama a tak postupují, takže ono to vypadá a trochu se příkrčí, takže ty řízy mají až na zemi a ono to vypadá, jako když plujou. To je fantastický. Já nevím, jak to dělají.

Tak takto konají ten vchod *evangelia* a přísluhující nese před nimi světlo. Když došli před královské dveře, opře jáhen svaté *evangelium* o prsa a oba skloní hlavy. Jáhen řekne tiše: Pomodleme se k Hospodinu. A kněz se modlí modlitbu malého vchodu. Přitom se pořád zpívají ta blahoslavenství, to všecko říká tiše. Vládce Hospodine Bože náš, jenž jsi v nebi ustanovil řády a pluky andělů i archandělů k službě slávy své. Dej, ať zároveň s námi vstupují svatí andělé, aby s námi konali službu před tebou a s námi oslavovali lásku tvou. Neboť tobě náleží všechna sláva, čest i klanění, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků, amen. Potom jáhen drže *orár* třemi prsty, ukáže knězi pravici k východu a řekne: Požehnej, vладыко,

svatý vchod. Kněz požehná, to všechno se děje tiše, zatímco se zpívají ta blahoslavenství: Požehnaný vchod svatých tvých v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen podá knězi svaté *evangelium*, kněz je políbí a přijme oběma rukama. Pozdvihne svaté *evangelium* vysoko nad hlavu, aby viděli všichni, kdo jsou v chrámě. Jáhen se postaví za ním k východu a tváří ke knězi a vzpřáhnuv ruce ukazuje na knihu, volaje mocně: Moudrost, stůjme vzpřímeně.

A vchod počne *izodikon*. To je zpěv vchodový, *introitus*. Pojdme, pokloňme se a padněme na tvář před Kristem. Spas nás, Synu Boží, jenž jsi podivuhodný ve svatých svých, tobě zpíváme aleluja. V neděli se zpívá: Spas nás, Synu Boží, jenž jsi z mrtvých vstal. Při tomto zpěvu vstoupí kněz s jáhnem do svatyně, když dříve políbili obraz Kristův a Bohorodičky. Oba položí uctivě svaté *evangelium* na svatý oltář a takto ukončí vchod. Sbor zpívá *tropary* kánonu, který připadá na tento den. A zatím se kněz modlí před svatým oltářem modlitbu *trisagionu*. Bože svatý, který máš odpočinutí ve svatých svých, jehož opěvují serafové nejsvatější písní, jehož oslavují cherubové a jemuž se klanějí všechny mocnosti nebeské. Který jsi vyvolal všechno z nebytí v bytí, který jsi učinil člověka k obrazu a podobnosti svému a ozdobil jej všemi dary svými. Který jsi dal moudrost a rozum prosícímu a nezavrhl jej, když hřešil, ale uložil mu pokání k spáse. Který jsi nás ponížené a nehodné služebníky své učinil hodnými stát v tuto chvíli před slávou svatého oltáře tvého a přinášet tobě povinné klanění a chválu. Ty sám, vládce, přijmi z našich úst *trisagion* a ochraň nás láskou svou. Zbav nás všech hříchů vědomých i bezděčných. Posvěť duši i těla naše a dej, ať ti sloužíme po všechny dny života svého, na přímluvu svaté Bohorodičky i všech svatých, v nichž se ti zalíbilo.

Jáhen se skloní před knězem a drže *orár* třemi prsty řekne: Požehnej, vladyko, čas *trisagionu*. Kněz žehná a zvolá, zatímco už dozpívali *izodikon* a ty *tropary*: Neboť ty svatý jsi, Bože náš, a tobě slávu vysíláme, Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky. Jáhen vstoupí do královských dveří a ukazuje *orárem* k obrazu Kristovu, řekne: Hospodine, spas zbožné a vyslyš nás. A to pak zvolá mocně k těm, kdo jsou v chrámě: I na věky věků. Lid odpoví: Amen. A všichni zpívají *trisagion* s knězem a jáhnem, konajíce poklony a opakujíce: Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi. Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků, amen. Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi. Když se zpívá naposled *trisagion*, řekne jáhen knězi: Rozkaž, vladyko. Kněz dá pokyn a oba odejdou k hornímu trůnu za svatým oltářem. Kněz se cestou modlí: Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně. Když stanou před trůnem, řekne jáhen: Požehnej, vladyko, horní trůn. Kněz požehná trůn a říká: Požehnaný jsi na trůnu slávy v Království svém, ty, jenž sedíš nad cheruby, v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Je potřeba vědět, že knězi nepřísluší sedět na horním trůnu, neboť je vyhrazen biskupovi. Proto kněz usedá vedle něho na sedadle po levé straně.

Zatím se lektor, teda čteč, postavil doprostřed chrámu tváří k východu. Když skončila nejsvatější píseň, zvolá jáhen: Budme pozorní. Kněz pozdraví, řka: Mír všem. Lektor odpoví: I duchem tvým. Jáhen zvolá: Moudrost. Lektor oznámí *prokimen* žalmu Davidova a zpívá žalm a sbor mu odpovídá. Když skončí *prokimen*, zvolá jáhen: Moudrost. Lektor oznámí místo *apoštola*: Čtení ze Skutků svatých apoštolů, nebo čtení z obecného listu svatého Jakuba, Petrova, nebo čtení z listu svatého apoštola Pavla k Římanům, ke Korintským, ke Galatským. Jáhen zvolá: Budme pozorní. Lektor čte *apoštola*. Když dočetl, zvolá kněz: Mír tobě. Lektor odpoví: I duchem tvým.

Oni měli tři lekce kdysi. Byla první lekce ze Starého zákona, žalm, druhá lekce z Nového zákona, aleluja a potom *evangelium*. A ta první lekce jim odpadla, takže oni mají už jenom žalm a vždycky jenom *apoštola*. Starý zákon nečtou při bohoslužbě. A oni ho zpívají takovým divným způsobem toho *apoštola*. Ten lektor musí být barytonista. Začne strašně hluboko a pořád vystupuje výš a výš, rve se až do obrovské výšky, a pořád silněji a silněji, takže ke konci už se potom třese celý chrám, když je dobrý zpěvák. Tam mají dobrého zpěváka, on si bude v neděli zpívat. To je nádhera. Z toho *apoštola* nerozumíš ani slovo. Jáhen zvolá: Moudrost. Lektor zazpívá aleluja a pokračuje ve zpěvu stichu, který připadá na tento den, a sbor mu odpovídá znovu a znovu aleluja.

Hejdánek: po každém verši. Zatímco se zpívá *apoštol*, vezme jáhen kadidelnici, vloží do ní tymián a přijav

od kněze požehnání, okouří svatý oltář, svatyni i *ikonostas*. Kněz sestoupí od trůnu a postaví se před svatým oltářem, říká modlitbu přípravy na *evangelium*:

Rozžehni v srdcích našich, vládnoucí milovníku lidí, neporušené světlo poznání tvého božství a otevři oči mysli naší, abychom rozuměli výrokům *evangelia* tvého. Vstěp v nás strach před blaženými příkázáními tvými, abychom v sobě zničili tělesné žádosti a kráčeli cestou života duchovního, uvažující i konající všechno podle zalíbení tvého. Neboť ty jsi osvětlitel duší i těl našich, Kriste Bože náš, a tobě chválu vysíláme, i Otci tvému, který nemá počátku, i svatému Duchu tvému, dobrému a životodárnému, nyní i vždycky i na věky věků, amen.

Jáhen odloží kadidelnici a přistoupiv v pokloně se ke knězi, ukáže *orárem* na svaté *evangelium* a řekne: Požehnej, vладыko, zvěstovatele svatého apoštola a evangelisty N. Kněz mu požehná, řka: Bůh na přímělu svatého a slavného apoštola a evangelisty Matouše, Marka a tak dále, nechť tobě dá hlas silný a mocný k dobrému zvěstování i naplnění *evangelia* milého syna svého, Pána našeho Ježíše Krista. Jáhen odpoví: Amen. A pokloniv se svatému *evangelium*, přijme je do obou rukou, zahalených do *oráru*, projde královskými dveřmi a postaví se na svém obvyklém místě před *analojem*, obrácen tváří k západu. Mimo to tam zatím postavili *analoj* na ten *ambon*. Přisluhující nesou před ním světlo.

Když sbor dozpíval aleluja, kněz stojí před svatým oltářem, rovněž tváří k západu, volá: Moudrost.

Vzpřímení slyšíme svaté *evangelium*. Mír všem. Lid odpoví: I s duchem tvým. Jáhen oznámí čtení, volaje: Čtení svatého *evangelia* podle Matouše, Marka. Lid odpoví: Sláva tobě, Hospodine, sláva tobě. Kněz volá: Buďme pozorní. A jáhen zvěstuje svaté *evangelium* položené na *analoji*. Takto počínaje: Za onoho času. Když dokoná zvěstování, zvolá kněz: Mír tobě, zvěstovateli dobrého. Lid odpoví: Sláva tobě, Hospodine, sláva tobě. Jáhen zavře svaté *evangelium*, políbí a v úctě donese k oltáři královskými dveřmi a odevzdá knězi. Královské dveře se zavřou.

Jáhen vyjde severními dveřmi, postaví se na obvyklé místo, zdvihne *orár* třemi prsty pravice a počne velkou *ektenii* volaje, to jsou příměly: Přikejme všichni z celé duše a z celé mysli, říkejme. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen volá: Hospodine vševládny, Bože otců našich, prosíme tě, uslyš a smiluj se. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen volá: Smiluj se nad námi, Bože, podle velikého milosrdenství svého, prosíme tě, uslyš a smiluj se. Lid odpoví třikrát: Pane, smiluj se. A dále volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá trojím: Pane, smiluj se.

Modleme se za všechny křesťany zbožné a pravověrné. Ještě se modleme za tuto zem, vládce její i vojsko její. Ještě se modleme za nejsvětějšího otce našeho N. patriarchu, i za pána našeho metropolitu N. a za pána našeho biskupa N. Ještě se modleme za bratry naše kněze a mnichy i všechny v Kristu bratry naše. Ještě se modleme za blahoslavené čisté pameti svaté patriarchy pravověrné, za zakladatele svatého chrámu tohoto i za všechny otce a bratry naše, kteří před námi zesnuli a odpočívají zde a kdekoli pravověrně. Ještě se modleme za milosrdenství, život, mír, zdraví, spásu, navštívení, odpuštění a prominutí hříchů služebníků božích, kteří přebývají v tomto městě. Ještě prosíme za ty, kdo přinášejí plody a konají dobré v tomto svatém a ctihodném chrámě, kdo tu pracují a zpívají, i za všechny přítomný lid, který od tebe očekává veliké a bohaté milosti. Lid naposled odpoví: Pane, smiluj se, Pane, smiluj se. Zatím se kněz modlí modlitbu: Hospodine Bože náš, přijmi od služebníků tyto vroucí prosby a smiluj se nad nimi podle velikého milosrdenství svého. Sešli hojné dary své na nás a na všechny lid svůj, který spoléhá na štědrou lásku tvou. A volá: Neboť milosrdný jsi Bože, milovníku lidí, a tobě chválu vysíláme, Otci i Synu i svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen.

V hřbitovních chrámech nebo tehdy, kdy je služba spojená se službou pohřební, se koná na tomto místě ještě *ektenie* za zemřelé. A potom počne jáhen *ektenii* za *katechumeny*, volaje. Žádní *katechumeni* tam nejsou, ale *ektenie* za ně se zpívá: Modlete se, *katechumeni*, Hospodinu. Lid odpoví: Pane, smiluj se. A dále volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá: Pane, smiluj se. Věřící, modlete se za *katechumeny*, aby se nad nimi usmíloval Hospodin. Ať je vyučí slovu pravdy. Ať jim odkryje *evangelium* spravedlnosti. Ať je sjednotí se svatou obecnou a apoštolskou církví. Spas je, smiluj se nad nimi, braň a chraň je, Bože, milostí svou. Lid naposled odpoví: Pane, smiluj se. A jáhen zvolá: *Katechumeni*, skloňte své hlavy před

Hospodinem. Lid odpoví: Před tebou, Pane.

A kněz se zatím modlí modlitbu: Hospodine Bože náš, který bydlíš na výsostech a shlížíš na ponížené, jenž jsi poslal spasení rodu lidskému, jednorozeného Syna svého, Boha a Pána našeho Ježíše Krista, popať na tyto sluhy své *katechumeny*, kteří sklánějí šíje své před tebou. Učiň je v čase tebou ustanoveném hodnými koupele znovuzrození, odpuštění hříchů a roucha nesmrtelnosti. Sjednoť je se svou svatou obecnou a apoštolskou církví a připočti je ke svému vyvolenému stádu. A volá: Aby i oni oslavovali s námi vznešené a veliké jméno tvé, Otce i Synu i svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen.

Když jáhen zpíval: Ať jim odkryje *evangelium*, zdvihl kněz svaté *evangelium* a postavil je v pozadí svatého oltáře. Potom rozkládá *antimins* a zatím volá jáhen: *Katechumeni*, odejděte. A znovu volá: *Katechumeni*, odejděte. A ještě jednou volá: Všichni *katechumeni*, odejděte. Ať tu nezůstane nikdo z *katechumenů*.

Jiný hlas: To je pěkně [nesrozumitelné].

Hejdánek: Všichni věřící opět a opět v míru pomodleme se k Hospodinu, potom řekne jáhen. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen zvolá: Zastání nás, spas nás, smiluj se nad nám a ochraň nás, Bože, milostí svou. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen zvolá: Moudrost. A zatím se kněz modlí první modlitbu za věřící:

Díky vzdáváme tobě, Hospodine Bože mocností, že jsi nás učinil hodnými, abychom dnes stáli před svatým oltářem tvým a padajíce na tvář před dobrotou tvou, prosili za hříchy své i za nevědomosti lidu. Přijmi, Bože, modlitby naše a dej, ať máme moc obětovat tobě prosby, vzývání a oběti nekrvavé za všechen lid tvůj. Posilni nás vyvolené k této službě tvé, silou svého svatého Ducha, a bez nebezpečí i zatracení, bez překážky s čistým svěděctvím svědomí svého, voláme k tobě každého času a na každém místě. Ty pak nás slyš a buď milostiv v množství slitování svých. A zvolá: Neboť tobě náleží všechna sláva, čest i klanění, Otci i Synu i svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen. Jáhen volá znovu: Opět a opět se v míru pomodleme k Hospodinu. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen zvolá: Zastání nás, spas nás, smiluj se nad námi a ochraň nás, Bože, milostí svou. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen zvolá: Moudrost a zatím se kněz modlí druhou modlitbu věřících: Opět a mnohokrát padajíce na tvář před tebou, vzýváme tebe, dobrý a milovný lidumile, abys shlédl na prosby naše, očisti naši duši i těla ode vší poskvrny tělesné i duchovní a dovol, ať přistoupíme k tvému svatému oltáři bez hříchu a prokletí. Dej, Bože, také těm, kdo se s námi modlí, rozmnožení života a víry i moudrosti duchovní. Dej jim bez viny a zatracení účast na tvých svatých tajemstvích a učiň je hodnými království nebeského, neboť tobě slouží se strachem i láskou. A zvolá, abychom pod tvou vládou byli vždycky bezpeční, v tobě slávu vysíláme, Otci i Synu i svatému Duchu, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen. Jáhen vejde do svatyně severními dveřmi.

Tak tím končí bohoslužba slova. A teď začne bohoslužba eucharistická. Otevře se královská brána k velkému vchodu. Sbor začne zpívat první část *Cherubínské písně*, praví se v ní toto: *Cherubíny* tajemně zobrazujeme a životodárné Trojici trojsvatou píseň prozpěvujeme. Odložme tedy všechny starosti života pozemského, ať krále vesmíru uvítáme, jehož na špicích nesou andělské pluky neviditelně, *alleluja, alleluja, alleluja*. A oni zpívají jenom tu první část. A oni zpívají strašně tak protáhle. To vzosné: *že-e-ru-bí-my ta-je-m-ně...* a tak dále. Strašně se to táhne.

Jáhen vloží tymián, zatímco se tam zpívá ta první část takhle dlouze, tak jáhen vloží tymián do kadidelnice a přijav od kněze požehnání, okouří svatý oltář a celou svatyni, *ikonostas* a všechny obrazy, chrám i všechny lidi. Přitom se modlí žalm: „Smiluj se nade mnou, Bože“ a koná si [nesrozumitelné], kolik chce. Amen. Kněz se modlí modlitbu *Cherubínské písně*: Nikdo z těch, kdo jsou spoutáni tělesnými žádostmi a rozkošemi, není hoden přistoupit a přiblížit se k tobě, natož sloužit službu před tebou, Králi slávy. Neboť sloužit tobě je i samým nebeským silám veliké a strašné. Ty však, z nevypravitelné a nezměrné lásky k lidem, ses stal člověkem, ačkoliv jsi neproměnitelný a neporušitelný, a učiněn jsi veleknězem naším a předal jsi nám službu této obřadné a nekrvavé oběti, Vládce vesmíru. Neboť ty jediný, Pane Bože náš, vládneš nebi i zemi, cherubové nesou tvůj trůn, serafové, Pane a Králi Izraele. Ty jediný jsi svatý a ve svých svatých máš odpočinutí své. Tebe tedy vzýváme, jediného dobrého a světłodárce, shlédni na mě

hříšného a neužitečného služebníka svého a očisti mou duši i srdce od svědomí zlého. Posilni mě silou svatého Ducha svého, abych oblečen v milost tvého kněžství stál před svatým stolem a svatě sloužil oběti tvého svatého a neposkrvněného těla a tvé předražené krve. K tobě se utíkám, šiji svou skláním a modlím se: Neodvracej ode mě tvář svou a nevyvrhni mě z počtu dětí svých, ale učiň mě hodným, aby také skrze mě hříšného a nehodného služebníka tvého byly tobě přineseny tyto dary. Ty zajisté sám obětuješ a jsi zároveň obětován, přijímaný i rozdávaný, Kriste Bože náš, tobě slávu vysíláme i tvému Otci, který nemá počátku, i svatému a dobrému a životodárnému Duchu tvému, nyní i vždycky i na věky věků, amen. Jáhen s kadidelnicí v ruce – a to pořád zpívají tu *Cherubínskou píseň* – jáhen s kadidelnicí v ruce přistoupí ke knězi a oba učiní tři poklony před svatým oltářem, třikrát opakující *Cherubínskou píseň* pro sebe. A poklonivše se lidu, odejdou spolu k *žertveníku*. Kněz přijav od jáhna kadidelnici okouřuje svaté dary říká tše: Bože, očisti mě hříšného. A vrátí kadidelnici jáhnovi. Jáhen řekne: Pozdvihni, vладыko, ruku. Kněz vezme příkrývku zvanou svatý vzduch a položí ji na levé rameno jáhlovo říká: Pozdvihujte ruce své k svatyni a dobrořečte Hospodinu. A vzav svatý *disk* s příkrývkou i se vším, co je na něm, postaví jej na hlavu jáhnovu. Jáhen přidržuje svatý *disk*, máje na prstu pravice zavěšenou kadidelnici, což je obrovský akrobatický výkon.

Jiný hlas: Akrobatický výkon.

Hejdánek: Potom uchopí kněz přikrytý svatý kalich a vycházejí jeden za druhým zase tím způsobem, jako když vynášeli evangelista. Vycházejí jeden za druhým severními dveřmi a přísluhující nesou před nimi světla. Koná se takto velký vchod. Volají jeden po druhém: Všechny vás pravověrné křesťany nechť vzpomene Hospodin Bůh v království svém vždycky, nyní i vždycky i na věky věků. Lid přitom koná poklony až k zemi, doporučuje se knězi a říká: Rozpomeň se na nás, vладыko, až vstoupíš do království svého. Sbor počne zpívat druhou část *Cherubínské písně*.

Jiný hlas: Komu to říkají, vладыko?

Hejdánek: Vладыko? Knězi.

Jiný hlas: Až vstoupíš do království svého?

Hejdánek: To zpívá lid.

Jiný hlas: No jo, ale to je pro ty žáky, možná pro ty mrtvé.

Hejdánek: No ano, ten kněz najednou reprezentuje Krista. Sbor počne zpívat druhou část *Cherubínské písně*: Jako dárce všech poddaných, abychom přijali. Jáhen se svatým *diskem* vstoupí první do královských dveří a postaví se po pravé straně, řekne ke knězi: Rozpomeň se Hospodin Bůh na kněžství tvé v království svém. Kněz odpoví: Rozpomeň se Hospodin Bůh na posvátné jáhenství tvé v království svém, každý čas nyní i vždycky i na věky věků. A oba vstoupí do svatyně a královské dveře se za nimi zavrou a opona se zatáhne. Kněz postaví svatý kalich na svatý oltář, sejme svatý *disk* z hlavy jáhnovy a postaví vedle svatého kalicha říká: Šlechtný Josef se dřeva sňal přecistě tělo tvé, čistým rubášem zahalil, vůněmi pokryl, v hrobě novém uložil. V hrobě byl jsi tělem, v podsvětí s duší jako Bůh, v ráji s lotrem kajícím, zase na trůnu, Kriste, s Otcem i Duchem, ty, který všechno naplňuješ, neobsáhlý. Životonosný, nad ráj vpravdě krásnější, nad komnatu svatební paláce královského jasnější zjevil se hrob tvůj, Kriste, pramen vzkříšení našeho. Sejme příkrývky se svatého *disku* i se svatého kalicha a odloží je na roh oltáře. A vzav svatý vzduch z ramene jáhlova okouří jej a pokryje jím svaté dary říká znovu: Šlechtný Josef se dřeva sňal přecistě tělo tvé, čistým rubášem zahalil, vůněmi pokryl, v hrobě novém uložil. Přijme od jáhna kadidelnici a okouří třikrát svaté dary říká: Dobře učiň, Hospodine, v dobrotě své Sionu, ať jsou znovu vzdělány zdi jeruzalémské. Tehdy přijmeš žertvu spravedlnosti, oběti i celopaly, tehdy položí býčky na oltář tvůj. Odloží kadidelnici, skloní hlavu a řekne jáhnovi: Rozpomeň se na mě, bratře a spolusloužiteli. Jáhen odpoví: Rozpomeň se Hospodin Bůh na kněžství tvé v království svém. A pokloniv se řekne: Modli se za mě, vладыko svatý. Kněz odpoví: Duch svatý sestoupí k tobě a moc Nejvyššího tě zastíní. Jáhen řekne: Sám ten Duch bude sloužit s námi po všechny dny života našeho. Rozpomeň se na mě, vладыko svatý. Kněz znovu odpoví: Rozpomeň se na tebe Hospodin Bůh v království svém v každý čas, nyní i vždycky i na věky věků. Jáhen řekne: Amen. Políbí knězi ruku a vyjde ze svatyně severními dveřmi.

Zatím oni dozpívají tu *Cherubínskou píseň*.

Jiný hlas: Jáhen stojí před královskými dveřmi, drže *orář* třemi prsty pravice, počne *ektenii* za předložené dary a zvolá: Naplníme svou modlitbu Hospodinu. Lid odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen volá za předložené vzácné dary, modleme se k Hospodinu. Lid odpoví: Pane, smiluj se. A dále volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá: Pane, smiluj se. Za tento svatý chrám a za ty, kdo do něho vcházejí s vírou, se zbožností, se strachem, modleme se k Hospodinu. Abychom byli zbaveni všeho trápení, hněvu i nouze, modleme se k Hospodinu. Zastaň se nás, spas nás, smiluj se nad námi a ochraňuj nás Bože milostí svou. Lid naposled odpoví: Pane, smiluj se. Jáhen volá, aby celý tento den byl dokonalý, svatý, pokojný a bez hříchu, prosme Hospodina. Lid odpoví: Uděl, Pane. Jáhen volá za anděla pokoje, věrného vůdce i ochránce duší i těl našich, prosme Hospodina. Lid odpoví: Uděl, Pane. A dále volá jáhen a lid znovu a znovu odpovídá: Uděl, Pane. Za prominutí a odpuštění hříchů a provinění svých, prosme Hospodina. Za to, co je k dobru a užitku duším našim a za mír pro tento svět, prosme Hospodina. Abychom zbytek života svého v míru a pokání dokonali, prosme Hospodina. Za křesťanský, pokojný konec života našeho, bez bolesti a zahanbení, a za dobré zastání před strašným soudem Kristovým, prosme Hospodina. Lid naposled odpoví: Uděl, Pane. Jáhen zvolá: Nejsvětější, nejčistší, nejpožehnanější Bohorodičku a vždy pannu Marii se všemi svatými vzpomenuvše, sami sebe i druh druhá i všechn život náš Kristu Bohu předáme. Lid odpoví: Tobě, Hospodine.

Kněz se zatím modlí tuto modlitbu: Hospodine Bože vševládny, jediný svatý, který přijímáš žertvu chvály od těch, kteří tě vzývají celým srdcem svým, přijmi i z našich hříšných rukou modlitbu a uveď nás ke tvému svatému oltáři. Posilni nás, ať můžeme obětovat dary a oběti duchovní za hříchy své i za nevědomosti lidu. Učiň nás hodnými, abychom našli milost před tváří tvou a nechť je příjemná oběť naše. Duch milosti tvé nechť nalezne sídlo své v nás a spočine na předložených darech těchto i na všem lidu tvém. A zvolá skrze milosrdenství jednorozeného Syna tvého, s nímž jsi požehnaný, spolu s nejsvětějším, dobrým a životodárným Duchem tvým, nyní i vždycky i na věky věků. Lid odpoví: Amen. Teď je pozdravení pokoje. Kněz pozdraví: Mír všem. Lid odpoví: I s duchem tvým. Jáhen zvolá: Milujme se vespolek, abychom svorně mohli vyznávat... Lid dokončí: Otce i Syna i Svatého Ducha, Trojici soupodstatnou a nerozdílnou. Kněz se zatím připraví k políbení pokoje, upokojí se, třikrát se pokloní před svatým oltářem a říká: Milovat budu tebe, Hospodine, sílo má. Hospodin je skála má i tvrz má i vysvoboditel můj. A políbí příkrývku, oba svaté dary i svatý oltář před nimi. Totéž učiní i kněží, líbají příkrývku, svaté dary i svatý oltář a potom druh druhá, říkajíce: Kristus uprostřed nás. A ten, kdo přijal políbení, odpovídá: Je a bude. Rovněž jáhen políbí kříž na svém *oráru* a navzájem se líbají na rameno i s ostatními jáhny.

Potom jáhen na svém obvyklém místě před královskými dveřmi zvolá: Dveře, dveře, v moudrosti budme pozorní! Tohleto dveře, dveře, já myslím, že asi rozumíme, co to bylo. *Symbol víry*. *Symbol víry* se zpívá. A protože v apoštolských konstitucích střeží dveře *subdiakoni* s modlitbou, má jáhen upozornit ty, kteří tam jsou v pozadí, ať nikdo nevchází ani nevychází. Takže on zvolá: Dveře, dveře, v moudrosti budme pozorní! Jako aby něco dělali s těmi dveřmi, tak se to rozumělo poněkud jinde. Kněz sejme svatý *vzduch* ze svatých darů a drže jej oběma rukama, povívá jím nad svatými dary a polohlasně s lidem zpívá: Věřím v jednoho Boha, Otce vševládného, Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného. I v jednoho Pána Ježíše Krista, Syna Božího jednorozeného, který se z Otce narodil přede všemi věky, Světlo ze Světla, Boha pravého z Boha pravého, zrozeného, nestvořeného, soupodstatného s Otcem, skrze něhož všechno povstalo. Jenž pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe. Přitom zvoní zvon vždycky, to je hrozně slavné, toto zpívání. A vtělil se z Ducha Svatého i z Marie Panny a stal se člověkem. Ukřižován také za nás pod Pontským Pilátem, trpěl i pohřben byl a vstal z mrtvých třetího dne podle písem. A vstoupil na nebesa a sedí na pravici Otcově. A opět přijde se slávou soudit živé i mrtvé, jehož království nebude konce. I v Ducha Svatého, Pána a Životodárce, který od Otce vychází, jemuž patří klanění a sláva jako Otcí i Synu.